

MEDLEMSLISTE pr: 09. oktober 2005

Nr. NAVN

ADR:

TLF:

1
5
6
7
8
10
17
21
27
30
31
36
37
41
47
51
52
54
56
60
62
63
67
70
72
74
76
78
79
80
83
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
100
101
102

TOTAL: 47

Besættelsestidshistorisk selskab

for

Thy og Vester Han Herred

BSTH

Nyhedsbrev nr. 44

Oktober 2005

Bestyrelsen:

Formand:	Jarl Ingerslev	97941830
Næstformand:	Erik Andersen	97933536
Sekretær:	Tage Nordensgaard	97982125
Kasserer:	Jens C. Grud Sørensen	97961656
Medlem:	Knud Arne Kristensen	97936444
Suppleant:	Starch Lauritsen	97923292
Revisor:	Esben Kågård	97926820

STUDIE GRUPPE ?

Der er forslag fremme op oprettelse af studiegruppe.

Opgaven vil i givet fald være at gennemlæse de aviser der blev udgivet i Thy under besættelsen samt at uddrage (kopiere) stof af særlig interesse for os og ikke mindst for Museet.

Foreløbig er der 2 ”interessenter” i gruppen Starch Lauritsen (97923292) og Jens Grud Sørensen (97961656), andre interesserede er velkomne.

Forventet start ca 1/11.

Foredrag

Michael Svejgård (SES)

10. nov 2005 kl. 1930

Museumscenter Hanstholm

Emne: Krigsradar/elektronik

Ben 4, Jagdschloss radar bygning i Røhr(mark).

Bygningen, som ingen er i tvivl om er tiltænkt en Jagdschloss radar, er aldrig blevet helt færdig og der er ingen tegn på at der nogensinde har været installationer i bygningen.

Hvem radaren egentlig var tiltænkt står vist ikke helt klart, ? der er måske en opgave for SES ?

Nu står bygningen lige så stille og forfalder selv om bygningen jo er ganske solid, Tysk standart.

Men lidt landbrugsmaskiner kan der vel altid opbevares.

Herefter var der kun tilbage at besøge Museet, hvor Jens Andersen gav en kort orientering om Museets seneste nyerhvervelser, og sådan ganske kort fortalt kan turen vel sammenfattes på jysk: En rimelig succes, - ikke mindst på grund af det fantastisk otte vejr.

Ben 3, Attrap stillingen Febbersted

Delegationen af bilen var nu nået til Febbersted hvor vi så resterne af attrapstillingen som skulle illudere 38 cm kanonerne. Jens Andersen gav en god orientering om attrapstillinger generelt samt mere specifik om denne. Under henvisning til det gode vejr blev det her besluttet at lave en mindre programændring idet man i det fjerne kunne se Vigsøstillingen, og det var jo ikke til at stå for, så af sted til Vigsø.

Hvor vi fik gået en god lang tur på stranden, og bunkere var der jo ingen mangel på.

Da ”gamle Lines Hus” røg i luften ***2000 landminer eksploderede ved Hanstholm***

Ca. kl. 9.30 den 26. september 1945 blev Hanstholm rystet af en kæmpe-eksplosion, som kunne høres over det meste af Nordthy.

I Hanstholm Fyr, som lå ca. 400 m nordvest for eksplosionsstedet, mærkede man eksplosionen meget tydeligt.

Fyrkomplekset var nymalet og netop sat i stand efter, at man i maj 1945 var vendt tilbage til det efter 2½ års forvisning – alt det arbejde var nu pludselig til ingen nytte. Fyrmesterboligen så nu frygteligt ud. Gipsdækket var faldet ned, møblerne ødelagt af glassplinter, gardinerne var ået og dørene trykket ind.

To mennesker befandt sig i selve fyrtårnet, da eksplosionen skete. Den ene fortæller, at han ligefrem blev slynget mod væggen. Værst var det imidlertid for maler Kirkegaard fra Thisted, som netop havde taget nogle trin op ad en stige, og skulle til at male, da det skete. Han troede selv, verdens ende var kommet, og kom først til sig selv, da han landede med et bump på gulvet inde i Fyret.

Ekspllosionen var så kraftig, at den to tons tunge linse blev løftet lidt i vejret. Men de tykke lanterneruder holdt, bortset fra, at nogle slog revner.

Værst gik det imidlertid over Bådsgård, som ligger lige ovenfor skrænten. Gården fik jævnet tre af de fire længer med jorden – kun stuehuset stod igen.

I den danske marines hovedkvarter i Hanstholm, ”Hanstedgård”, sad underkanonér Jørgen Hove og en soldat i kontoret, da eksplosionen indtraf. De kastede sig straks ned langs væggen. Trykket fra eksplosionen fik mellemrummene mellem brædderne til at åbne sig, så støvet stod ind, lampekuplen faldt ned og vinduerne knustes.

Da Jørgen Hove kiggede ud af vinduet og så paddehatteskyen mod syd, tænkte han straks: ”Der røg s’gu Østergaard”. Kollegaen Østergaard var nede i 17 cm batteriet og tælle ammunition op. Østergaard kom dog kort efter op til barakkerne. Han havde været nede i en bunker, da eksplosionen skete, og fortalte, at det havde føltes som om det var bunkeren ved siden af, der var sprunget i luften.

Alle ambulancer sendt af sted fra Thisted, så snart drønet havde lydt. Man fik dog ingen sårede med hjem, for nok var en del personer blevet såret af de flyvende glasskår, men ingen var dog skadet så alvorligt, at det krævede hospitalsbehandling.

Ulykken var imidlertid ikke uden ofre. Den danske marine havde en bevogtningsafdeling på ca. 150 mand i Hansted, og straks efter eksplosionen holdt man optælling af sine folk. Man kunne da konstatere, at der manglede to af de menige soldater - to 24-årige værnepligtige.

Vidt omkring sprængstedet fandt man resterne af, hvad der engang måtte have været de to soldater.

Da man havde sundet sig ovenpå trykbølgen, kunne man se, hvorfra den enorme eksplosion stammede. Et lille hus, "gamle Lines Hus", som lå nedenfor Hanstholmens sydlige skråning var eksploderet.

Huset var ikke bare væk, men havde efterladt sig et ca. 5 meter dybt aftryk i hele sin længde. To nabohusene, som lå mod syd og øst var også blevet totalskadede af eksplosionen.

Husene nedenfor Hanstholmens sydskrænt fotograferet før krigen. "Gamle Lines Hus" er det forreste. Foto: Lokalhistorisk Arkiv Hanstholm Kommune.

Ben 2: Arko

Efter Mammut gik turen til Arko som er en af de få bunkere som stadig er i anvendelse, denne af Marinehjemmeværnet, som venligst havde stillet en guide til rådighed, så vi fik en god orientering om Marinehjemmeværnet: Også den på stedet opstillede radar fik vi lejlighed til at kigge lidt på.

Herefter var det spisetid hvor vi i fulde drag nød det gode vejr – samt en madpakke.

.... fortsætte næste side

Foredrag af Bo Lidegaard:

Mandag den 24/4 2006 kl. 19.30 på Thisted Bibliotek

Arrangører:

Museumscenter Hanstholm . Historisk Samfund . Thisted Museum .
Thisted Bibliotek . VUC Thy-Mors . samt BSTH

Så reserver datoen.

Hanstholm-tur den 4/9 2005

Ca. 26 deltagere var mødt frem den 4/9 kl 1000 ved Museet, i spændt forventning om en spændende tur til nogle af Hanstholm mange "kulturspor" fra krigens tid.

Antalsmæssigt kan vi vel kun være yderst godt tilfreds med fremmødet og fra arrangørernes side var der da også sørget for helt fantastisk ot sen-sommervej, til alles tilfredshed.

Første "ben" på turen gik til Hjertebjerg til TDC's bunker: Heldigvis har vi gode forbindelser til TDC, det er altid godt at kende folk med egen nøgle, så Vupti var der for første gang adgang til den gamle Mammut bunker, hvilket jo af mange var set frem til med en vis spænding.

Og man kan vel roligt sige at denne bunker adskilte sig væsentlig fra de fleste andre bunkere som er blevet besat i tidens løb, yderst velholdt hele vejen igennem, så mange havde travlt med målebånd og fotografiapparat, og var man ikke travlt beskæftiget med håndens gerning må man sige at snakketøjet fik aldrig hvile, så det var jo helt som det skulle være.

Gamle Lines Hus var blevet brugt som oplagingssted for tyske panserminer. I huset skal være blevet opbevaret ca. 2000 panserminer, svarende til ca. 10 tons sprængstof.

Det er ikke lige til at se, men buskadset midt i billedet rummer krateret efter "Gamle Lines Hus". Foto: Museumscenter Hanstholm.

Hvad der fik minerne til eksplodere er aldrig rigtigt blevet opklaret – der var simpelthen ingen tilbage, som kunne forklare det. De to soldater må på en eller anden måde have udløst minerne. Men da ingen af dem havde mulighed for at forklare sig bagefter, var kom der desto mere gode forklaringer på, hvad der skete. Det er blevet foreslået, at man havde glemt at fjerne detonatoren fra en af minerne inden oplagringen – det vil sige, at minen stadig kunne udløses, hvis den f.eks. faldt på gulvet eller blev udsat for et andet hårdt stød. En anden forklaring lyder på, at nogle af de tyske soldater havde lagt en fælde og luremineret bygningen – den slags meningsløse ondskabsfuldheder forekom faktisk.

Hvad soldaterne i det hele taget havde at gøre i huset står heller ikke klart. Fast står det i hvert tilfælde, at de to soldater ikke havde noget tjenesteligt at gøre på stedet. De havde om morgenen bedt den vagthavende underofficer om tilladelse til at besøge den tyske fårehyrde, som gik i området omkring Gammeltope.

Det er blevet sagt, at de havde fået at vide, at nogle russiske soldater skulle være blevet kulet ved huset, og at de have forsøgt at finde dem.

Andre hæfter sig ved, at de to vist var nogen af de værste af pilfingrene blandt marinesoldaterne – der havde blandt marinesoldaterne, som gik og kedede sig bravt udviklet sig et endog meget afslappet forhold til våben og sprængstoffer..

Eksplosionen satte også sit præg på "Wullums Hus", som lå lidt øst for "Gamle Lines Hus". Huset blev aldrig genopbygget. Endnu et hus, som lå lidt mod syd blev totalskadet. Foto: Fritz G. Tillich, Museumscenter Hanstholm)

Marinens detachment i Hanstholm havde gennem længere tid forberedt en stor fest til om aftenen i anledning af Christian X's 75 års fødselsdag. Mange gæster udefra, heriblandt unge damer, var inviteret til fest i den store, tyske hal og der var forberedt revy.

Alt dette måtte naturligvis aflyses - det havde ikke været passende at gennemføre festen efter ulykken.

Selvom der er sket en del ændringer i terrænet syd for Hanstholm, kan man stadig finde krateret efter "Gamle Lines Hus". Lige i kanten af Kystvejens nedkørsel fra holmen er der et krat, som skjuler et ca. 20 m langt og 7 m bredt hul. Hullet er nu kun højst 2½ m dybt.

Hullet efter Gamle Lines Hus er et af de talrige spor, som besættelsestiden har efterladt i landskabet omkring Hanstholm. Når man ser det, er det ikke til at se, hvilken dramatisk historie, der skjuler sig i buskadset..

Kilder:

Thisted Amts Avis: 26.9.45, 27.9.45

Thisted Amts Tidende: 26.9.45, 27.9.45

Interview med Jørgen Hove, Grenå, 2002/2005.

Interview med Jørgen Henriksen, København, 2002.

Danske marinesoldater ved krateret kort efter mineulykken. Man får her et godt indtryk af kraterets størrelse. Foto: Mogens Holberg, Museumscenter Hanstholm)

